

Gemeenschap

DOOR J. C. KONINGSBERGER

Mij is door de redactie van „De Libel“ gevraagd of ik eens een stukje wilde schrijven over het spreekuur van den grote-stads-dominee. Ik heb dat verzoek gedurende ettelijke dagen overwogen, maar ben tenslotte tot de conclusie gekomen dat ik hieraan niet mocht voldoen. Immers het zou onbescheiden zijn tegenover hen, die met geestelijke moeilijkheden komen bij iemand van wien zij vermoeden, dat hun geheimen er veilig bewaard zijn. Ook in het boek van een onbekende: „dagboek van een grote-stads-dominee“ wordt van het spreekuur alleen verteld dat een oude dame om geldelijke ondersteuning komt vragen — en dat interesseert niemand. Maar ik wil er gaarne zijdelings over spreken. Het merkwaardige feit ligt daar dat mij in het afgelopen half jaar driemaal in een totaal verschillende kring gevraagd is om het onderwerp „gemeenschap“ in te leiden. Men zeide daarbij: je hebt een drukke praktijk en komt met zoveel verschillende mensen in aanraking, dat je hierover wel wat te vertellen hebt. Negatiever uitgedrukt: je leeft niet als Robinson Crusoe, die van verbijstering (schrik of vreugde?) achterover valt, als hij in het zand de afdruk van een mensenvoet ziet! Of: jij behoeft waarlijk niet te zuchten: wie sterneneinsam ist doch der Mensch! (Uit: die Heilige und ihr Narr — prachtige uitdrukkingen hebben toch die Duitsers: in de romans spreken zij van Sterneneinsam, in de filosofie van Welteneinsam). Neen, en toch is de klacht niet ongegrond dat de grote stad het graf is van de vriendschap — wie heeft tijd voor zijn vrienden? — en dat niemand misschien eenzamer zijn

weg gaat dan de asfalt-mens, wiens wezen en gedachtengang zo meesterlijk getypeerd wordt door Franz Werfel in zijn boekje: Können wir ohne Gottesglauben leben?, door Prof. Aalders in zijn werk: De nood des tijds, en door prof. Huizinga in zijn boek: In de schaduwen van morgen.

Nu mag men zeggen: als gemeenschap een onderwerp van zoveel bespreking uitmaakt, dan moet het er toch slecht met die gemeenschap voor staan? Ja, men kan zelfs komen tot de ironische vraag: waarom maken de mensen zich zo druk over een afwezige? Zeker, doch ik draag de overtuiging in mij dat er in het huidige mensdom op alle mogelijk gebied een hunkering is naar ware gemeenschap.

Ik kan een ieder aanraden het eerste stuk te lezen uit deel I van „Op weg naar een nieuwe maatschappij“, geschreven door Dr. S. Rozemond, getiteld: Gemeenschap. Bedoelt niet het hele psychologische en paedagogische werk van Künkel en zijn school om de mens tot erkenning te brengen van zijn Ik-zuchtigheid, teneinde hem daarvan te verlossen en hem wij-gericht te maken?

Neem deze zin: „wij kennen het type van de mens die in schijnbare gemeenschap steeds meer zichzelf zoekt — in zijn huwelijk zijn er niet twee, doch altijd weer één, in zijn vriend bemint hij zichzelf en waardeert hij de geregelde bevestiging van eigen inzicht, de strelende affirmatie van eigen belangrijkheid.“

Staat niet hiernaast het streven van de Oxford-groep dat door de kennis van Jezus Christus, door de gemeenschap met Hem, mensen aan elkander gegeven worden die

mijlen ver van elkander afleefden? Wordt hier op volkomen onzelfzuchtigheid en op volkomen naastenliefde niet verbazend veel nadruk gelegd? En is dit niet één der onderdelen van het werk te Möttlingen dat de mens die als een geslotene zijn weg gaat, door het geloof in de overwinnende kracht van Jezus, tot een open mens worde?

Nu kan ik onmogelijk bevroeden in hoeverre de hierboven genoemde richtingwijzers en bewegingen de lezers raken, noch in hoeverre het door hen beschrevene of besprokene in het leven der vrienden van „De Libel” een rol van betekenis speelt. Voor mijzelf weet ik dat men duidelijk worden kan van alles wat zich om ons heen beweegt, en wanneer wij aan het lezen slaan op wijsgerig-paedagogisch-psychologisch-sociaal en economisch gebied (om van het kerkelijk-godsdienstig terrein maar te zwijgen), dan eindig ik met de verzuchting waarmede ons stereometrie-boek begon — het enige dat mij uit dat boek is bijgebleven! — „es geht mir ein Mühlrad im Kopfe herum.” Wat mij verleden zomer op een lerarenvergadering van een middelbare school overkwam — het ging over de overgang — n.m. de dankbare verzuchting dat ik al het leed van die kinderen niet meer behoefde door te maken, dat overkomt mij zo vaak als ik zie door welk doornig struikgewas de jongere generatie zich een weg moet banen, om tot de plek te komen waar zich eindelijk een levenshorizon opent.

Maar nu ben ik meteen midden in mijn onderwerp. Want juist in dit struikgewas, waarin wij onszelf terugvinden, even vastgewerkt als de ongelukkige Absalom, daar kennen wij het sterkst de behoefte aan gemeenschap. En ik herinner mij de velen, bij wier trieste verschijning ik denk aan het rapport van den eenvoudigen, trouwhartigen soldaat: Zie, ik heb Absalom zien hangen aan een eik! Eenzame, vastgewerkte mensen, zó leven er duizenden om ons heen.

De jongeren komen bij mij thuis met hun vragen en bezwaren: jongens en meisjes, die met de overgevoeligheid en overgewichtigheid die leeftijd eigen, ons vertellen dat zij met vader en moeder niet het minste contact hebben en nu met ons hun strijd willen bespreken. En op huisbezoek

ontmoeten wij echtgenoten die jarenlang leven in een z.g. paardenvriendschap: zij lopen in hetzelfde gareel, eten uit dezelfde ruif, slapen in dezelfde stal, maar van een intiemer geestelijk samenleven is geen sprake. Of denk eens aan de zieken in de grote ziekenzalen, waar gedurende uiterst pijnlijke weken meestal niet veel meer groeit dan een band van grove kameradschappelijkheid. Welk een eenzaamheid! De wereld is vol van doornachtig struikgewas waarin men blijft steken met z'n strijd, nederlaag en hopeloosheid. En al zijn wij niet als Joab, die het maar 't eenvoudigste vindt om met drie pijlen in 't hart dezen Absalom af te maken, zo hebben wij toch maar zelden 't gevoel dat 't ons gelukt is om enkele banden van die mens los te snijden.

Hoe komt dat? Allereerst wijl het zo moeilijk is om werkelijk te luisteren. Misschien zijn wij zelf vermoeid en daardoor energie-loos als een ander met bezwaren tot ons komt. Misschien zijn wij gehaast — tijd is nu eenmaal geld — na een paar woorden hebben wij reeds een analyse van deze mens gemaakt en lopen wij in gedachten op zijn nog uit te spreken woorden vooruit. Shoemaker in zijn boek „De herboren Kerk” beschrijft zijn innerlijke eenzaamheid tot zijn 24ste jaar en beschuldigt ook de voorgangers van zijn kerk dat zij nooit tijd hadden voor zijn persoon. Toen ontmoette hij een mens die hem hielp: Frank Buchman. En hij zegt: twee dingen merkte ik bij hem op: hij had een enorme levensvreugde en hij maakte de indruk altijd voor iedereen tijd te hebben.

Hier worden ten opzichte van gemeenschap twee punten van gewicht genoemd; ik begin met het laatste: hij maakte de indruk voor iedereen tijd te hebben. Let op de ironie van het leven — of noem het leiding: juist had ik deze woorden over Buchman aangetekend om ze te onthouden, of daar stapt een a.s. bruidegom mijn kamer binnen, die als inleiding op de vraag: kunt u ons huwelijk bevestigen? begint met de woorden: hebt u even tijd? en dan stort hij zijn hart uit over tal van geestelijke vragen welke het beluisteren van je laatste preek bij hem hebben opgewekt.

Ja, de mens vraagt van ons tijd, immers hij komt niet als een fondspatiënt op de poli-

kliniek, met een nummertje in z'n hand, hij komt als mens en wil volstrekt ernstig genomen worden, en dat kan, zelfs al heb je weinig tijd, maar zeg het nooit. Het leven mag geen perron zijn waar wij in de Dieseltrein moeten stappen die maar even stopt en slechts één deur heeft voor tientallen van mensen. Velen spreken nooit wanneer zij niet eerst op hun gemak zijn en vertrouwen stellen in hem of haar die open staat voor de vragen, waarmede men uit z'n schuilhoek te voorschijn komt.

Het tweede wat Shoemaker van Buchman opmerkt is: hij had een enorme levensvreugde. Ik begrijp de bedoeling van deze ietwat houterige vertaling: er straalde blijdschap van dezen mens af. Niet waar, er zijn mensen die, als je hen ontmoet, je dag goed maken. Je draagt iets van hun wezen die dag mee. Je houdt enkele woorden van hen vast. Je hoort iets van hun lach in je oren naklinken. Ik ken een man die van een stationswachtkamer een gezellige huiskamer maakt. Vanaf mijn jongens-tijd draag ik dit beeld van Jezus in mij om. Ik weet dat hij staat in een wereld van ellende tussen zondaren en stakkers, lichamelijk en geestelijk, dat hij zijn weg gaat als een kruisdrager en na afschuwelijk lijden als een uitgeworpene sterft. En toch straalt hij iets af van levensvreugde: wij zien hem gaan door de golvende korenvelden in onze vakantie, wij zien hem zitten op het duin, kijkende naar de ondergang van de zon en het wordt alles zo goed om ons heen en zoo stil in ons. Noem het kinderlijk, dit geluksgevoel. Ik schaam mij er niet voor om uit te spreken dat het iets zeer wezenlijks is. Want ook op deze wijze brengt Jezus de werkelijkheid van God den Vader in ons leven en schenkt ons de innerlijke vrede die wij nodig hebben om straks zelf weer te staan tussen de mensen in de moeilijke wereld. Hij straalt levensvreugde af, deze Zoon des Mensen!

Wie zelf iets van deze diepe levensvreugde ontvangen heeft, wie achter alle dingen, ja dwars door alle dingen de hand Gods vermag te zien en leeft uit des Vaders volheid, die trekt mensen tot zich. Immers hij heeft iets van het opene dat gezocht wordt. Doch nu weet ik veel te goed dat wij uit onszelf zo niet zijn. Wij lijken veel meer op een ommuurde vesting, waarvan de

ophaalbruggen zijn opgehaald. Alleen de schietgaten zijn open en de vuurmonden steken eruit. Onze ogen waarmede wij naar de mensen kijken, doen denken aan flitsende bajonetten. Wee dengene die al te dichtbij komt! Waarom zijn wij zo? Spoerri in zijn boekje: „Vom Befreienden Glauben,“ heeft ergens een aardige uitdrukking. Hij zegt van de mens: eine blöse Berührung genügt, um die schlimmste Explosion zu bewirken: das Ich geht umher wie eine geladene Kanone; beim geringsten Anstos geht der Schus los! — Waarom zijn wij zo? Wel, omdat wij nooit iets verstaan hebben van liefde, van de taal welke God tot ons in Christus spreekt. Christus die voor ieder mens de tijd had, zelfs nog in Zijn stervensuur, Christus die in Zijn Godsgemeenschap levensvreugde afstraalde en daardoor open stond voor den vragenden mens, is hier de leermeester. Hij ging nimmer „umher wie eine geladene Kanone.“ Hij stond tussen de mensen, terwijl Gods erbarmen zijn ziel vervulde. Om dat erbarmen volkomen aan het licht te brengen, gaf hij zich over aan lijden en kruisdood. Daar op Golgotha wordt onze zondige geslotenheid, onze geprikkelde zucht tot afweer, onze vijandschap jegens God en mensen ten volle openbaar. Alleen wie dit erkennende, met Christus gekruisigd wordt, zal verlost worden van de grote-sta-inde weg, die gemeenschap onmogelijk maakt. Alleen wie, door Gods genade, met Christus mag opstaan in een nieuw leven, zal de positieve kracht ontvangen om in zijn mede-mensen, die verward hangen in het struikgewas van teleurstellingen en bezwaren, broeders en zusters te zien, tot wier bevrijding en hulp wij geroepen zijn. Uit de handen van onzen Heer zullen wij de gaven en de tact ontvangen om zó te helpen dat wij geen wonden maken. Komt niet in onze verwarde en daardoor misschien slappe en troosteloze tijd, de ernstige roeping tot ons om onszelf af te vragen of ons kleine mensenleven in dit opzicht vruchtbaar is? Ook als wij staan tegenover de diepere nood van schuldbesef en honger naar God, waarin zovelen gevangen zijn, en zij verwachten toch van ons dat wij hun een helpende hand zullen toesteken? Dat kunnen wij alleen dan, wanneer wij getuigen van hetgeen Jezus Christus voor en aan ons gedaan heeft!

